

EMRE KARTALOĞLU
Stj. Gelirler Kontrolörü

KUYUMCULARDA FİNANSMAN GİDER KISITLAMASI

GİRİŞ

Bilindiği üzere, 24.04.2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4842 sayılı Kanunu’nun 5. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu’nun “Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti” başlıklı 38. maddesinin sonuna, sürekli olarak işlenmiş altın alım satımı ve imali ile iştigal eden mükelleflerin vergiye tabi kazançlarının tespitini sağlamaya yönelik özel bir hüküm eklenmiştir.

Diğer taraftan, Gelir Vergisi Kanunu'nun 41. maddesinin 8 numaralı bendi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 13 numaralı bendi gereğince; dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan mükelleflerin, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları gider ve maliyet unsurları toplamının kısıtlamaya tabi tutulması gerekmektedir.

Bu yazıda, sürekli olarak işlenmiş altın alım satımı ile iştigal eden mükelleflerin vergiye tabi satış kazançlarının tespitine yönelik, 4842 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesiyle yapılan değişiklik kısaca anlatılacak ve finansman gider kısıtlaması uygulamasında karşılaşılabilecekleri özellik arz eden hususlar üzerinde durulacaktır.

I. KUYUMCULARIN VERGİYE TABİ SATIŞ KAZANÇLARININ TESPİTİ

4842 sayılı Kanunu’nun 5. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Sürekli olarak işlenmiş altın alım - satımı ve imali ile iştigal eden mükellefler, altın satış tarihindeki İstanbul Altın Borsası’nda oluşan has altın değeri ile satılan mamülün has altın maliyet bedeli arasında oluşan farkı, maliyet bedeline ilave ederler. Söz konusu fark, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında izlenir. Bu fon, sermayeye ilave dışında her hangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulur. Bu mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ilgili dönemde ayrılan fonu aşan kısmı gider kabul edilir.”

Altın ticareti ile iştigal edenlerin vergiye tabi kazançlarının tespitine yönelik olarak özel bir hüküm getirilmesinin amacı maddenin gerekçesinde aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

“Altın ticareti ile iştigal edenlerin has altın değerindeki farkların vergiye tabi olması, sermaye ile finanse edilen has altın miktarının erimesine yol açmakta ve özellikle uluslararası rekabette altın ihracatının gelişmesini engellediği gibi sistemin

kurumsallaşmasını da güçleştirmektedir. Bu açıdan sözkonusu değer artışlarının özel fon hesabına alınması suretiyle vergi dışında bırakılması, buna karşılık gerçek katma değer de vergilenmesi amaçlanmıştır.”

Yapılan düzenlemeye ile sürekli olarak işlenmiş altın alım - satımı ve imali ile iştigal eden ve **bilanço esasına göre defter tutan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, satılan mamülün has altın maliyet bedelini artırmaları zorunlu hale getirilmektedir.** Ancak, altın satış tarihinde satılan mamülün has altın maliyet bedeli, İstanbul Altın Borsasında oluşan has altın değerinden yüksekse, mükellefler satış kazançlarının tespitinde; İstanbul Altın Borsasında oluşan has altın değerini değil, satılan mamülün has altın maliyet bedelini dikkate alacaklardır.

Maliyet bedeli güncellemesi sadece imal edilen eşyanın bünyesine giren has altın için yapılacaktır. Has altın alım - satımı işleminde maliyet bedeli güncellemesi yapılamayacaktır.

Yapılan düzenlemeyi bir örnek yardımıyla açıklayalım.

Bir kuyumcunun, 15.09.2003 tarihinde gramı 40 Milyon TL. olan 10 gram ağırlığında bir bilezik sattığını varsayalım. (Mükellefin LIFO yöntemini kullandığı ve satılan bileziğin son parti altın alımları ile temin edildiği kabul edilecektir.)

1	Bileziğin Satış Fiyatı	400.000.000.-TL.
2	Bileziğin Maliyet Bedeli (Has Altın ve İşçilik)	320.000.000.-TL.
3	Bileziğin Has Altın Maliyet Bedeli	300.000.000.-TL.
4	15.09.2003 tarihinde İstanbul Altın Borsasında Oluşan 10 gr. Has Altının Değeri	350.000.000.-TL.
5	Pasifteki Fon Hesabına Alınacak (Maliyete İlave Edilecek) Tutar (4 - 3)	50.000.000.-TL.
6	4842 sayılı Kanun Öncesi Satış Kazancı (1 - 2)	80.000.000.-TL.
7	4842 sayılı Kanun Sonrası Satış Kazancı [1 - (5 + 2)]	30.000.000.-TL.

Görüldüğü üzere, aynı satış işlemi için oluşacak karın hesabında 4842 sayılı kanun öncesinde ve sonrasında 50 Milyon TL'lik fark oluşmaktadır.

Pasifte oluşturulacak fon hesabına alınan tutarlar, sermayeye ilave dışında herhangi bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulacaktır. Yukarıdaki örnekte ayrılan 50 Milyon TL. tutarındaki fonun 2004 yılında işletmeden çekilmesi durumunda, bu tutar 2004 yılının kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulacaktır.

Bu durumda, mükellefin 2003 yılı satış kazancı ayrılan fon tutarı kadar düşmekte fakat yabancı kaynak giderleri de aynı miktarda azalmaktadır. Sonuç olarak uygulamanın faaliyetlerini özkaynakları ile finanse eden mükellefler için avantaj yaratacağını söylemek mümkün olacaktır.

II. KUYUMCULARDA FİNANSMAN GİDER KISITLAMASI

A. Yeniden Değerlemenin ve LIFO'nun Vergisel

Avantajlarından Yararlanılması:

Yukarıda belirtildiği gibi, Gelir Vergisi Kanunu'nun 41. maddesinin 8 numaralı bendi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 13 numaralı bendinde; dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan mükelleflerin, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları gider ve maliyet unsurları toplamının kısıtlamaya tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 55 seri numaralı Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nde¹, yeniden değerlendirme yapmakla birlikte, vergiye tabi kazancın tespitinde yeniden değerlemenin yaratacağı vergisel avantajlardan yararlanmayan mükelleflerin finansman gider kısıtlamasına tabi olmayacağı belirtilmiştir. Bu durumda, amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan ve yeniden değerlemenin yaratacağı vergisel avantajlardan faydalanan mükelleflerin finansman giderlerini kısıtlamaya tabi tutmaları gerekmektedir.

Aynı tebliğde, ticari karın tespitinde LIFO yönteminin uygulanmasına rağmen, vergi matrahının hesaplanmasında bu yöntemin getirdiği vergisel imkanlardan yararlanmayan mükelleflerin gider indirimi kısıtlamasına tabi olmayacakları belirtilmiştir. Bu durumda, ticari karın tespitinde LIFO yöntemini uygulayan ve vergi matrahının hesaplanmasında bu yöntemin getirdiği vergisel imkanlardan yararlanan mükellefler finansman gideri kısıtlamasına tabi olacaklardır.

Burada akla Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde yapılan düzenleme sonrasında LIFO yönteminin herhangi bir vergisel imkan yaratmayacağı gibi bir düşünce gelebilir. LIFO yönteminin yapılan düzenleme sonrasında da vergisel avantaj yaratabileceğini yukarıda verdiğimiz örnek yardımıyla açıklayalım.

Yukarıdaki örnekte mükellefin, stok değerlendirme yöntemi olarak LIFO'yu uyguladığı ve satılan bileziğin son parti mal alımlarına ait bilezik olduğu kabul edilmiştir. Aynı örneği mükellefin, finansman giderlerini kısıtlamaya tabi tutmamak amacıyla, ortalama maliyet yöntemini uyguladığını kabul ederek değiştirirsek (satılan bileziğin has altın maliyet bedelinin daha düşük olduğunu kabul edersek);

1	Bileziğin Satış Fiyatı	400.000.000.-TL.
2	Bileziğin Maliyet Bedeli (Has Altın ve İşçilik)	220.000.000.-TL.
3	Bileziğin Has Altın Maliyet Bedeli	200.000.000.-TL.
4	15.09.2003 tarihinde İstanbul Altın Borsasında Oluşan 10 gr. Has Altının Değeri	350.000.000.-TL.
5	Pasifteki Fon Hesabına Alınacak (Maliyete İlave Edilecek) Tutar (4 - 3)	150.000.000.-TL.
6	4842 sayılı Kanun Öncesi Satış Kazancı (1 - 2)	180.000.000.-TL.
7	4842 sayılı Kanun Sonrası Satış Kazancı [1 - (5 + 2)]	130.000.000.-TL.

pasifte oluşturulacak fon tutarının arttığı görülmektedir.

¹ 08.02.1997 tarih ve 22902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinin son fıkrasında yapılan düzenlemede; sürekli olarak işlenmiş altın alım - satımı ve imali ile uğraşan mükelleflerin, **kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ayrılan fonu aşan kısmını gider kabul edebilecekleri** belirtilmektedir.

Örnekte verilen kuyumcunun, LIFO yöntemini kullanarak 2003 yılında toplam 10 Trilyon TL. fon hesapladığını ve 2003 yılı yabancı kaynak gider ve maliyet unsurları toplamının 25 Trilyon TL. olduğunu kabul edersek; kuyumcunun 2003 yılında gider yazabileceği yabancı kaynak tutarı 15 Trilyon TL. olacaktır ve 10 Trilyon TL. kanunen kabul edilmeyen giderler hesabına alınacaktır. (Gider kısıtlaması ile ilgili açıklama aşağıda yapılacaktır.)

Aynı kuyumcunun, ortalama maliyet yöntemini kullanarak 2003 yılında toplam 20 Trilyon TL. fon hesapladığını (LIFO dışında bir yöntemin kullanılması, ayrılan fon miktarını artırmaktadır) ve 2003 yılı yabancı kaynak gider ve maliyet unsurları toplamının yine 25 Trilyon TL. olduğunu kabul edersek; kuyumcunun 2003 yılında gider yazabileceği yabancı kaynak tutarı 5 Trilyon TL. olacaktır ve 20 Trilyon TL. kanunen kabul edilmeyen giderler hesabına alınacaktır. (Gider kısıtlaması ile ilgili açıklama aşağıda yapılacaktır.)

Görüldüğü üzere, LIFO yöntemini kullanan mükellefin ayıracağı fon tutarı daha düşük olurken, vergiye tabi kazancından indirim konusu yapabileceği finansman giderleri ise daha yüksek olmaktadır. Dolayısıyla LIFO uygulayan mükellefler vergi matrahının hesaplanmasında bu yöntemin getirdiği vergisel imkanlardan yararlanmış olmaktadır. Bu durumda, dönem sonu stoklarını LIFO yöntemine göre değerlemenin, Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde yapılan düzenleme sonrasında bile diğer stok değerlendirme yöntemlerine göre daha avantajlı olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

B. Kısıtlamaya Tabi Tutulacak Finansman Giderleri:

Yazının önceki bölümünde dönem sonu stoklarını LIFO yöntemine göre değerleyen veya amortisman tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan ve bu uygulamaların yarattığı vergisel avantajlardan faydalanan mükelleflerin finansman giderlerini kısıtlamaya tabi tutmaları gerektiği belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinin son fıkrasında yapılan düzenlemede; sürekli olarak işlenmiş altın alım - satımı ve imali ile uğraşan mükelleflerin, **kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ayrılan fonu aşan kısmını gider kabul edebilecekleri** belirtilmektedir.

Yukarıda verilen örneğe tekrar dönersek; LIFO yöntemini kullanarak 2003 yılında toplam 10 Trilyon TL. fon hesaplayan ve 2003 yılı yabancı kaynak gider ve maliyet unsurları toplamı 25 Trilyon TL. olan kuyumcunun 2003 yılında gider yazabileceği yabancı kaynak tutarı 15 Trilyon TL. olacak ve 10 Trilyon TL. kanunen kabul edilmeyen giderler hesabına alınacaktır. Ancak bu kuyumcu gider kısıtlamasına tabi olduğu için 15 Trilyon TL. finansman giderinin tamamını vergiye tabi kazancının tespitinde dikkate alamayacak, bu gideri kısıtlamaya tabi tutmak zorunda olacaktır.

Burada bir sorun ortaya çıkmaktadır: Finansman giderlerini kısıtlamaya tabi tutmak zorunda olan bir kuyumcu dönem boyunca katlandığı bütün finansman giderlerini mi kısıtlamaya tabi tutacaktır? Yoksa ayrılan fonu aşan kısmı mı kısıtlamaya tabi tutacaktır? Yani örnekte verilen kuyumcu 25 Trilyon TL. üzerinden mi, 15 Trilyon TL. üzerinden mi, gider kısıtlaması hesaplayacaktır.

Finansman gider kısıtlaması oranının %20 olduğunu varsayarsak (Mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının %20'sinin kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacağını kabul edersek);

Birinci durumda; 25 Trilyon TL. finansman giderinin 5 Trilyon TL.'sinin, satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan 15 Trilyon TL.'den düşülmesi ve vergiye tabi kazançtan 10 Trilyon TL. finansman gideri indiriminin yapılması gerekecektir.

İkinci durumda; satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan 15 Trilyon TL. finansman gideri üzerinden kısıtlama yapılması ve 3 Trilyon TL.'nin yine ayrılan fonu aşan finansman giderinden düşülerek vergiye tabi kazançtan 12 Trilyon TL. finansman gideri indiriminin yapılması gerekecektir.

Görüldüğü gibi ilk uygulama ile ikinci uygulama arasında mükelleflerin indirim konusu yapamadığı 2 Trilyon TL. finansman gideri farkı oluşmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun finansman gider kısıtlamasını düzenleyen 8 numaralı bendi 4008 sayılı Kanunun 25. maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'na eklenmiştir. 4008 sayılı Kanunun gerekçesinde, **finansman giderinin gerçek tutarının** tespit edilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Çünkü, dönem sonu stoklarını LIFO yöntemine göre tespit eden mükellefler ile amortisman tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan mükellefler enflasyonist etkilerden arınmaktadır ve bunların yükledikleri finansman giderlerinin de enflasyonist etkilerden arındırılarak gerçek tutarlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu sebeple, kuyumcuların, finansman gideri kısıtlaması uygulamasında; bütün finansman giderlerinin kısıtlamaya tabi tutulup (yukarıdaki örnekte 25 Trilyon TL.'nin) gider kabul edilmeyecek finansman gideri tutarının hesaplanması ve bulunacak tutarın, satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan kısımdan (yukarıdaki örnekte 15 Trilyon TL'den) düşülmesi suretiyle gider olarak kabul edilecek finansman giderlerinin bulunması gerektiği söylenebilir.

Ancak, düşüncemize göre, 4842 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında, kuyumcuların, vergiye tabi kazancın tespitinde indirim konusu yapabilecekleri finansman giderlerini hesaplarken; satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan finansman gideri kısmını gider kısıtlamasına tabi tutmaları yeterli olacaktır. Çünkü, 4842 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fona eşit tutardaki finansman giderinin kanunen kabul edilmeyen gider olacağı belirtilmiştir. Dönem içinde yüklenen finansman giderlerinin tamamının kısıtlamaya tabi tutulması halinde kanunen kabul edilmeyen gider kısmı üzerinden ayrıca bir kanunen kabul edilmeyen giderin hesaplanması ve dönem kazancına ilave edilmesi gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır.

Ayrıca, satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan finansman giderlerinin kısıtlamaya tabi tutulması ile 4008 sayılı Kanunun gerekçesine uygun hareket edilmiş olacak ve finansman giderinin gerçek tutarı vergiye tabi kazançtan düşülmüş olacaktır.

SONUÇ

4842 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinin son fıkrasında, sürekli olarak işlenmiş altın alım satımı ve imali ile işgal eden mükelleflerin satış kazançlarının tespitine yönelik maliyet artırımını düzenlemesi yapılmıştır. Yapılan düzenleme sonrasında faaliyetlerini yabancı kaynaklarla finanse eden kuyumcuların yabancı kaynak gider kısıtlaması uygulamasında karşılaşılabilecekleri özellik arz eden hususlar yukarıda açıklanmıştır.

Dönem sonu stoklarını LIFO'ya göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan ve bu uygulamaların yarattığı vergisel avantajlardan faydalanan mükelleflerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde yapılan düzenleme sonrasında da finansman giderlerini kısıtlamaya tabi tutmaları gerekmektedir. Ancak, gerek Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan düzenlemelerde, gerekse daha sonra çıkarılan genel tebliğlerde finansman gideri kısıtlamasının, dönem boyunca katlanılan bütün finansman giderlerini için mi yapılacağı, yoksa satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan kısım üzerinden mi yapılacağı net olarak açıklanmamıştır. Kanaatimizce; satış kazancının tespiti sırasında ayrılan fonu aşan kısım üzerinden finansman gider kısıtlamasının yapılması doğru olacaktır.